bu sayıda / Muhafazakârlık ve Miras

Türkiye'de muhafazakârlık, büyük ölçüde Batılılaşma süreciyle birlikte toplumca kapıldığımız bir çok tereddüt ve bocalamanın kültürel, siyasal ve ahlaki alanlardaki bir ifadesidir. Eski ile yeni, geçmiş ile gelecek, Doğu ile Batı, modernlik ile gelenek arasında yaşanan bu tereddüt ve bocalama hali, yaşadığımız coğrafyanın iki yüz-iki yüz elli yıldır içinde bulunduğu hem siyasal hem kültürel hem de ekonomik kriz ve tereddilerin, toplumca girdabına kapıldığımız o büyük kendine güvensizliğin dolaysız bir yansıması ve sonucu iken muhafazakârlığı, sınırları önceden tayin ve tespit edilmiş bir siyasal anlayışa indirgeyip incelemek bir hayli güç olsa gerektir. Batı'da Fransız devrimine verilen siyasal tepkilerden en önemlisi olmasına karşın Türkiye'de muhafazakârlığın siyasal olmaktan çok, ahlaki ve kültürel kurum ve örüntülerin korunmasına dönük ve bu bakımdan siyasal ima ve içerimleri daha düşük düşünceler manzumesine delalet etmesi ilgi çekici ve üzerinde daha ayrıntılı olarak düşünülmeyi hak eden bir durumdur. Elbette bu sav muhafazakârlığı bir siyasal düşünceler manzumesi ve siyasal bir akım olmaktan çıkarmaz, ancak onun Türkiye'de alımlanış biçimlerinin bu coğrafyada bizatihi siyasallığa atfedilen kötücül niteliklerden bağımsız olmadığını vurgulamaya yarar. Muhafazakârlık, büyük ölçüde, siyasallığın ve siyasetin kötülendiği bir toplumsal vasatta aşıl muhtevasına kavuşabilen, bu kötülemelerin politik rantını yiyen bir siyasal anlayıştır. Bu bakımdan, muhafazakârlık, siyasal eylemliliğe karşı toplumsal, tarihsel ve kültürel boyutlarada haiz bir "pratik-atıl"ın hükümranlık alanında kendini evde saymanın rahatlatıcılığına delalet eder. Türk muhafazakârlığının önemli esin kaynaklarından olan Henri Bergson'un "süre" anlayişı ile Sartre'ın Marksist tarih kuramına bir katkı olarak geliştirdiği "pratik-atıl" kavramı arasında önemli bir epistemolojik akrabalık vardır. Beşeri eylemliliğin üzerinde iş gördüğü pratik atıl ile bu eylemliliğin gerçekleşmesi için gerekli "süre" arasındaki bu epistemolojik süreklilik Türk muhafazakârlığının beşeri eylem ve deneyime atfettiği yeri görmek bakımından önemlidir.

Felsefi, sosyolojik ve psikolojik saikleri her ne olursa olsun muhafazakârlık Türk siyasetinde sağcılığın kayda değer önemli bileşenlerinden biri olmuş-

sa bunun sebebi onun sadece yeni karşısında eskinin, modernlik karşısında geleneğin, gelecek karşısında geçmişin, Batı karşısında Doğu'nun, "gurbet/sokak" karşısında "sılanın/ev"in, kısacası gündelik hayatımız ve deneyimlerimizde sık sık karşımıza çıkan pratik-atılın bir temsilcisi ve sözcüsü statüsünü edinmesinden kaynaklanmaz; bu sebebin de ötesinde, muhafazakârlığın böylesi bir statüye sahip çıkmanın getireceği trajik bilinç ve yüke katlanamayan bir "zayıf" ideolojik ve fikri örgüyü, belki de hissiyatı temsil etmesi yer alır. Muhafazakârlık, bir bakıma, Türk sağının estetik vicdanıdır. Türk muhafazakârlığının, siyasal karar mekanizmalarına aktif bir biçimde katılmada yaşadığı sıkıntı, tereddüt ve acziyetleri estetik planda bir zafere dönüştürme girişimlerinde son derece maharetli oluşu bu yüzden bir tesadüf sayılmamalıdır. Polemikçi, tartışmacı ve itiraz üretici nitelikleri bir çok açıdan Türk solcularını andırır. Gerçekte, bu nitelikler de pratik-atılda içerilen direngen potansiyelin estetik bir dışavurumu sayılsa gerektir. Bununla birlikte, bu dışavurumlar siyasal yönsemeleri öncelemekten çok estetik ve kültürel üretimleri beslemeye matuftur. Yeri geldikçe Türk muhafazakârlığı siyasalı bile estetize etmekten çekinmez.

Türkiye'de, temelde ister sol isterse sağ yönelimlere sahip olsun, herhangi bir siyasal anlayışın saf ve billur bir halde ortaya çıkmadığı, sürekli başka toplumsal ve siyasal faktörlerle içiçe geçip onlarla etkileşime girdiği iyi bilinen hususlardandır. Sağ siyasal yaklaşımlar içinde muhafazakârlığın edindiği mümtaz konum, onun diğer sağ pozisyonlara sağladığı toplumsal, tarihsel, kurumsal ve ahlaki çerçeveler ile örüntülerin bu estetik vicdanın zikredilen alanlardaki yargılarını doğrulamasından, onlara belli bir tutarlılık ve geçerlilik temin etmesinden neş'et eder. Türk siyasal hayatının özgün biçimlenişi haricinde Türkiye'de Batı'daki anlamıyla saf ve tipik bir Muhafazakâr Parti'ye rastlanmayışının önemli sebeplerinden biri de budur. Muhafazakârlık, Türkiye'de kamil manasıyla siyasal bir oluşum olmaktan çok estetik ve ahlaki bir duygulanımı ifade eder. Bundan dolayı, siyasal alanda liberal-muhafazakâr ya da milliyetçi-muhafazakâr yaklaşımlardan rahatlıkla bahsedebiliriz; ancak, saf ve billur bir muhafazakâr tutum teoride mümkün olsa bile pratikte kendisine hiç ihtiyaç duyulmayacak bir oluşuma işaret eder.

Bir çok sosyolojik çalışmada muhafazakârlığın önemli bir toplumsal adresi ve kaynağı olarak genellikle kurumsallaşmış din de zikredilir. Özellikle hızlı toplumsal değişimlerin ve krizlerin yaşandığı dönemlerde dinin dünya-kurucu ve beşeri eylemliliğe aşkın bir anlam tedarik edici ya da bahşedici yönleriyle bu toplumsal değişimlerin/krizlerin hercümercine karşı bireylere önemli dayanak noktaları sağladığı inkar edilemez. Bu bakımdan kurumsal din, kültürel tahayyül ve gelenekler yukarıda bahsi geçen pratik-atılın yoğunlaştığı önemli damarlardandır. Batılılaşma ve modernleşme süreçlerinin geleneksel, kültürel ve ahlaki kurum, çerçeve ve örüntüler üzerindeki tahripkar etkileri karşısında bunalan zihinlerin "karar verme"nin güçleştiği bu gibi dönemlerde siyasal açıdan

tam bir kararsızlık ideolojisi sayılması gereken muhafazakârlığa bel bağlamaları bundan dolayı anlaşılabilir bir şeydir; fakat, kurumsallaşmış biçimiyle bile kökeninde trajik bir "karar"ı cisimleştiren dinle muhafazakârlık arasında siyasal bakımdan ne tür bir koşutluk tespit edilebilir? Kanaatimizce bu tür bir koşutluk, ancak bu kararın olası sonuçlarının deneyimlenme düzleminde, yani sentimental/ahlaki bir düzlemde gözlemlenebilir. Muhafazakârlık trajik kararın özünü sonuçlarına indirgeyerek temellük eder. Bu durum da muhafazakâr tutumu temelde duygusal bir yatırım formuna hasreden analiz biçimlerine başka bir haklılık payı tanımamızı gerektirir.

Türk Muhafazakârlığı

Batılılaşma ve modernleşme ile birlikte yaşadığımız kopuşun sızısını en iyi hissedenler büyük ölçüde Türk muhafazakârlarıdır. Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar, Peyami Safa gibi Türk muhafazakârlığının önemli simalarına sirayet etmiş olan *nostalji* bu sızının en iyi alametidir belki de. Bu figürlerin vermiş oldukları eserlerde geçmişin ağrısı sürekli hissedilir, Batılılaşma ve modernleşme ile yaşadığımız kayıp kabullenilmiştir gerçi; o yoktur artık, ama onun yerini tutacak olan da bir türlü ortalıkta görünmemektedir, yeninin büyük bir umutla vaat ettiği "muasır medeniyetler seviyesi" pek uzaktadır şimdilik: tam bir *fetret*tir yaşanan. Eskinin kalıntılarıyla avunulur, onun tortulaşmış biçimlerine ruh üfürülmeye çalışılır (bunun en güzel örneği elbette Yahya Kemal'in *Eski Şiirin Rüzgarıyla*'sıdır); ama beyhude bir çabadır bu ve bu beyhudelik her deneyimlenişinde kişiye "kurban" olduğu duygusunu yaşatır. (Tanpınar'ın *Huzur* romanındaki Mümtaz'ın kendilik algısı bunu yeterince açımlar. Mümtaz, sevdiği kadın olan Nuran'la her konuşmasında hep bir başkasının, İhsan'ın malzemesini kullandığını acıyla fark eder çünkü). Yeni ile olan ilişkileri de ikircikli dir Türk muhafazakârlarının; muhafazakârlığın itiyaden yatkın olduğu sezgisel ve patetik biçim ve yordamlar sayesinde, Kemalist modernist projenin muhayyelliğinin farkındadırlar; Tanzimat'tan beri bütün entelektüel mahfillerde fink atan Garb Mukallidi züppenin taklitçiliğinin eğreti konumunu ve aşırı yanlarını tastamam tespit etmişlerdir, hatta taklitçiliğe has bu tutumlardan iğrenmektedirler de; öte yandan, bütün tavır ve davranışlarıyla yeninin galebe çaldığı bir geçmişi cisimleştiren Yobaz da değillerdir; ama, yine de, belki de yapılabilecek başka bir şey olmadığını düşündükleri için, yeniye katılmaktan kendilerini alamazlar. Şerif Mardin'in de bir vesileyle tespit etmiş olduğu gibi kültürel pratiklerinin büyük bir bölümüne karşı çıktıkları yeni rejime, maziden kalma bir alışkanlıkla olsa gerek, siyasal açıdan ellerinden gelen desteği verirler. Böylelikle, onlar da Batılılaşma sürecinin mukallitler kısmında yer almayı, kendileri bunu pek istemeseler de, sürdürmek zorunda kalırlar. (Peyami Safa'nın *Türk İnkılabına Bakışlar*'da tutturduğu görece eleştirel söylem de bundan

azade değildir. Kendi kendini çökerten bir eleştirellik olarak algılanmaya son derece müsait yanlarıyla muhafazakâr düşüncenin kötücül siyaset karşısındaki acziyetinin en önemli belgelerinden biri olarak okunabilir bu kitap).

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında ülkedeki en etkili fikri akım olan Bergsonizmin bir yansıması da olsa, Yahya Kemal Beyatlı'da, Ahmet Hamdi Tanpınar'da süreye (*durée*) ve sürekliliğe yapılan bütün o estetik vurgular toplumca yaşadığımız hafıza ve miras kaybının semptomatik bir görünümüdür neredeyse. Türk muhafazakârlarının çokça prim verdikleri keder, hüzün, melal duygulanımlarının bir sebebi de budur: kayıplar karşısında yas ile melankoli duygulanımları arasında salınan bu halet-i ruhiyedir.

Muhafazakârlık ve Modernleşme

Gelenek kavramını, modern muhafazakâr siyasal söylemlere babalık etmiş olan Edmund Burke'nin kavramsallaştırdığı ve zihinlerimize yerleştirdiği şekliyle kabul edersek epey problem yaşayacağımız söylenebilir. Burke'nin ve takipçilerinin geleneği akıl ile karşıtlık içerisinde düşünmeleri onların Aydınlanma projesinin negatif sürdürücüleri olmalarından kaynaklanmaktadır. Geleneğin "istikrar"ını çatışma ile karşı karşıya koymaları, herhangi bir geleneğin çatışmanın sürekliliğini cismanileştiren canlılığını hesaba katmayıp ihmal etmeleri sonucunu doğurur. Tarihyazımı tartışmalarından da iyi bilmekteyiz ki her türlü tarih ve her türlü gelenek şimdinin bir tarihi ve şimdinin bir geleneğidir. Biz, daha çok hep *bize kadar gelen* bir şeyin geçmişini merak ederiz. Bu açıdan geleneğin bir icat olduğunu ileri süren Marksist tarihçi Hobsbawm büyük ölçüde haklıdır. Sosyal teorideki geleneksel toplum tasavvurları çoğu kez şimdiki modern durumumuza bir köken ve kontrast oluşturan bir geçmiş arayışından doğmuşlardır.

Bu açıdan, İslâm düşüncesinin geleneğini ve bize bıraktığı mirası konu edinmek onun şimdiki durumunu konu edinmekle büyük ölçüde örtüşür; daha doğrusu biz, İslâm düşüncesinin geleneğini onun şimdiki durumunu rahatça tartışabilmek için konu edinmekteyizdir. Bu hususun farkında olmak, bize en azından üzerinde hareket ettiğimiz düşünümsel zeminin nitelikleri hakkında zaman zaman ihtiyaç duyacağımız bir içgörü sağlayacaktır. Bu içgörü, aynı zamanda modern İslâm düşüncesi içindeki modernist kanadın hatalarına da ışık tutar. Onlar da geleneği, kapanmış, miadı tükenmiş bir oluşum olarak ele alma temayülündedirler. Bu gelenek hiç bir canlılık emaresi göstermez. Aksine Müslümanların modern dünyayla ve onun şartlarıyla hesaplaşabilme ve/veya uzlaşabilme çaba ve imkanlarını sürekli tehdit eden, onların gerçekleşmesini/aktüelleşmesini engelleyen bir ayak bağı işlevini deruhte eder. Oysa, ne modernite ne de gelenek, kendi içlerinde, birbirlerine kapalı ve bu kapalılık içinde bütünselleştirilebilen birer fikri yapıdırlar. Onlar sürekli yeni bir şeylerin

ilave edildiği, böylelikle tekamül eden bir yazı olarak ele alınabilirler. İyi bilinen bir örneği tekrar etmek gerekirse geleneğin her yorumu yeni bir gelenek oluşturur; bir öncekine bağlı ve fakat ondan farklı bir gelenek. Aynı şeyleri modernite için de tekrarlayabiliriz. Modernliğin kendini her stabilize etme girişimi onda yeni bir çatlağın oluşumuna yol açar. Öyle ki artık yenilik istencinin kendisinin yeni olmadığı bir evreye gireriz. Meksikalı şair Octavio Paz'ın deyimiyle modernlik böylelikle "kendine karşı gelenek" olarak adlandırılabilir.

Böylelikle gelenek ve modenlik sorununa karşı takındıkları tavra bakarak gelenekselci muhafazakârlar ile modernist muhafazakârları ayırt edebiliriz. Bilhassa gelenekselci muhafazakârların tarih bilincine ve tarihsel sürekliliğe yaptıkları şiddetli vurguların temelde estetik bir yönelime sahip olduklarını iddia ederken aynı zamanda onların siyasal herhangi bir ima ve içerimi şimdilik kaldıramayacak bir niteliğe haiz, dönüştürücü ve sağaltıcı olmaktan çok, deyim yerindeyse, gergin ve "gerici", bütünlüklü bir benlik algısını engelleyici bir mahiyete sahip olduklarını da iddia etmiş oluyoruz. Bu noktada Türk muhafazakârlarının en önemli sorunu, onların hem geçmişi hem geleneği hem de onlardan şimdiye tevarüs eden şeyleri sadece empatik zeminde kalarak bütünleştirmeleri, hatta belki de sadece bütünleştirmeye yeltenmeleridir. Geçmişi ve geleneği kendi içinde tutarlı, hiç bir dahili çelişki ve farklılık taşımayan statik bütünler olarak tahayyül etmeleri muhafazakârların tarih bilincine ve tarihsel sürekliliğe yaptıkları bütün vurguların altını oyan bir işlevi havidir. Her ne kadar Türk muhafazakârlığının oluşumsal tarihinde kendisine pek bir atıf yapılmamışsa da Edmund Burke'nin gelenek tasavvuru ile Türk muhafazakârlarının gelenek tasavvuru bu açıdan birbirine epey yakındır. Belki de geçmiş ile geleneğe münhasır hesabın bu şekilde arkasında herhangi bir siyasal (burada geçmişi ve geleneği okuma biçimlerine içkin bir siyasete işaret etmesi bakımından "siyasal" sıfatını kullanmaktayız) "açık" bırakmadan kapatılması, geçmiş ile geleneğin realitede de hitama ermelerinin ve ortadan çekilmelerinin en önemli müsebbibidir. Geleneğin kendi içinde taşıdığı mükemmelliğe yapılan bütün o duygusal yatırımlar bugüne ilişkin taşınan endişe ve kaygıların dolaysız bir sonucudurlar. Ayrıca, her ne kadar mazi ile atiyi bitiştiren bir bütünlük formu içinde deneyimlenmeye çalışılsa da, "şimdi" hep gelip geçici, arızi, son kertede içinde hiçbir hakikat payı taşımayan bir durum olarak algılanır. Bugüne ait bir üretim olarak benlik de bu sebeple şimdiye, onun olaylarına bir türlü katılamaz, zamanın ne içinde ne de dışındadır.

Elbette, muhafazakârlığa tam zıt bir *pathos*la da olsa pür rasyonalist-modernist muhafazakârlığın gelenek eleştirileri de benzeri bir kavramsal ekonominin sıkıntılarını bünyesinde taşımaktadır: Bu anlayışa göre, bugün yaşamak zorunda kaldığımız bütün kötülüklerin kökeninde gelenek ve ona özgü eylem ve davranış örüntüleri yatmaktadır. Modernist İslâmcılığın bir çok versiyonu geleneksel dinsel algıları eleştirirken, eleştirdikleri geleneksel-muhafazakâr tavır-

ların kapanmacı geçmiş ve gelenek algısını ve bu algıya eşlik eden katı ve monolitik dilselliği en azından *leit-motive* olarak sürdürürler. Bu yaklaşımların gelenekselciliğin şerhçi ve haşiyeci tutumuna karşı önerdikleri metinsellik tarzı son tahlilde şerhi ve haşiyeyi mümkün kılan *ethos*un da bir inkarını içerir. Ancak, bununla birlikte, şerh ve haşiye geleneğinin bizatihi gelenekselciliğin metin anlayışında yol açtığı *içkin* bir farkın üstünü de böylelikle örtmüş olurlar. Bundan dolayı, son kertede geleneksel metin tahayyüllerine teslim olmaktan kurtulamazlar. Dolayısıyla bu yaklaşımlar, gelenekselciliğin tümleşik ve statik metnine karşı başka bir tümleşik ve statik metin anlayışını temsil etmeye başladıkları için (üstelik, geleneksel tefsir yöntemlerinin lafzî-parçacı olmasını eleştirerek metnin *bütünselliğini* deyim yerindeyse icat ve tesis etmeleri yüzünden) gelenekselciliğin zaaflarını tekrar ederler.

Siyasal düzeyde de gelenekselci ve modernist zıtlaşması benzeri bir yapıçözüme tabi tutulabilir. Siyasal açıdan Yenilikçilik ve Muhafazakârlık siyasal eylemin kurucu niteliklerini gözardı etmenin birbirinden farklı iki yolunu temsil ederler. Siyasal hadisenin yorumunun da siyasal bir hadise olduğunu, kendi tikelliği içinde değerlendirilmesi gerektiğini görmezden gelen yanlarıyla her ikisi de eşit ölçüde eleştiriyi hakeder. Yenilikçilik, kısmen, kendi yeniliğini eski olduğunu kabaca varsaydığı tutumların ötesinde, bu tutumları sınırlayarak aramaya mecburdur. Muhafazakârlık, aynı işlemi bu kez tersinden tekrarlar. O da, mevcut olanın basit bir olumlanışı aracılığıyla yeninin şiddetini gidermeye çalışmaktadır. Bu bakımdan her ikisi de eşzamanlı olarak birbirlerine karşı/birlikte yazılan/silinen siyasal tutumlar olarak okunabilirler.

Özalizm, Muhafazakârlık ve İslâmcılık

12 Eylül 1980'den sonra Türk toplumunda önemli bir toplumsal transformasyonu gerçekleştirmiş olan Özalizmin söylemsel örgüsünde muhafazakârlığın edinmiş olduğu yer buraya kadar ileri sürdüğümüz düşüncelerin yanlış olduğunu göstermez. Tam aksine, bu toplumsal transformasyona ve Özalizme karşı gelişen bir çok ahlakçı polemikte muhafazakârlığın klasikleşmiş mızmız ses tonu hemencecik farkedilebilir. Gerçi, gerek sağ gerekse sol muhafazakârlıklardan gelen bu polemikler, yer yer, son derece haklı noktalara temas etmiş, Özalizmin toplumumuzda yol açtığı hızlı değişimin başta toplumsal, siyasal, ahlaki ve kültürel yapıda olmak üzere değişik düzeylerde yol açtığı önemli göçük ve fay hatlarını işaret etmişlerdir. Ancak, söz konusu yıllarda Türkiye'de gerçekleşen Özalist dönüşümde aslan payı, acımasız bir ekonomik neo-liberalizme aittir ve Özalist muhafazakârlık büyük ölçüde çeşitli muhafazakâr toplumsal güçlere dağıtılmış bir tür ideolojik sus payı görünümündedir. Bir bakıma, değişimin neticesinde açığa çıkan "kara enerji"nin etkisizleştirilmesine matuftur. Bundan dolayı, Semra Özal'ın kaprislerine kurban edilen Mehmet Keçeci-

ler örneğinde olduğu gibi, muhafazakârlık, Özalist ANAP'ın meşhur "dört eğilimi" içinde en kolay ekarte edilecek olan ideolojik bileşendir. ANAP'taki milliyetçi eğilimler bile çoğu kez muhafazakâr eğilimlerden daha baskın çıktıklarını ve siyasal süreçte daha etkin inisiyatiflere sahip olduklarını zaman içerisinde gösterebilmişlerdir. Özal sonrasındaki ANAP'ın, liberal-milliyetçi bir ittifakı yedeğine alan Mesut Yılmaz'ın denetiminde düzenli bir biçimde güç kaybetmesinin altında da benzeri bir faktörün yattığını söylemek güç olmayacaktır.

Özallı yıllarda geleneksel ve muhafazakâr dini çevreleri zorlayan başka bir etmen de elbette hem Türkiye'de hem de dünyada yükselmekte olan İslâmcı akımlar olmuştur. Türk siyasetinde İslâmcılık ile muhafazakâr anlayışlar arasında önemli yakınlıkların olduğu düşünülebilirse de İslâmcılığın en azından teoride içerdiği siyasal dozajın muhafazakâr dini çevrelerin bugüne dek benimseye geldikleri konformist ve uzlaşmacı tavırları rahatsız ettiği düşünülebilir. Özal sonrasında RP'nin Türk siyasetinde önlenemeyen yükselişi, bir anlamda İslâmcılığın baskısıyla muhafazakâr sağ partiler ile geleneksel dini çevreler arasındaki üstü örtük ittifakın parçalanması neticesinde vuku bulmuştu. Sonu 28 Şubat'a varan bu sürecin siyasal anlamda muhafazakârlık ile geleneksel dini çevreler arasında önceden dolaysızca varsayılan özdeşleşme zincirlerini koparttığı ileri sürülebilir. Post-Özalist siyasal koşullarda yaşanan bu gelişme, her ne kadar 28 Şubat süreciyle birlikte başlangıç noktasına gerisin geri savrulmuş görünse de, artık muhafazakâr siyasal tavırlarla geleneksel dini anlayışların birbirleriyle kolayca örtüştüğü siyasal zihniyetlerin eski önemlerini yitirdiklerini söylememizi gerekli kılmaktadır. Özalist neo-liberalizmin siyasal literatürümüze kazıdığı değişim sloganına bugün sahip çıkan kesimler içinde en önemli unsurları geleneksel dini çevreler oluşturuyorsa, bunu durup bir daha düşünmek gerekmektedir. Muhafazakâr ideolojik söylemlerin "varolanı" meşru kabul eden tutumlarından ötürü değişimi dolaylı ve gecikmeli de olsa sağlayıp onayladıkları, bu değişimin sonuçlarının kabulünü kolaylaştırdıkları iyi bilinen bir durumdur. Bununla beraber, özellikle 28 Şubat sürecinden sonra, ülkedeki değişimci güçlerin daha düne kadar "gerici" addedilen kesimlerle özdeşleşmesi kaderin ne tür bir cilvesidir acaba? Özellikle dünün değişimci partisi ANAP'ın son kamuoyu yoklamalarında %3'e kadar inen oy oranı bu partinin 28 Şubat sürecinde takındığı *establishment* yanlısı tutumun bir sonucu değil midir? Mesut Yılmaz'ın büyük siyasal kumarı sanırız halkın restiyle nihayete ermeye namzettir.

Özalizmin çözülüşü ile birlikte muhafazakârlık ve İslâmcılık arasındaki ilişkilerin yeniden kurgulandığı RP'nin söylemini ve 28 Şubat sürecinin bu ilişkiler üzerindeki etkilerini bu bağlamda yeniden düşünmek gerekmektedir. Özellikle ANAP'ın patronajlığının sona erdiği bu dönem bu ilişkilerin yeniden şekillendirilmeye çalışıldığı günümüzü de anlamak için önemlidir.

Irak'a Askeri Müdahale ve AB Tartışmaları

Türkiye seçimlere hazırlanırken dünyada da ABD başkanı George Bush'un Irak'a askeri müdahalede bulunup Saddam Hüseyin'i devirme planlarındaki ısrarı gündemin önemli maddelerinden birini teşkil ediyor. Bu tartışmaların vuku bulduğu sıralarda, İsrail'in her zamanki saldırgan tavrıyla Filistin'e yönelik şiddetini artırması da işin bir başka boyutu. ABD'nin Irak'a müdahale istemindeki ısrarının önemli bir kaynağı 11 Eylül sonrası dünyada gelişen yeni jeo-stratejik ve jeo-kültürel reel-politik ise bir diğeri de elbette Irak'ın zengin petrol kaynaklarıdır. Türkiye, hem ABD'nin önemli bir müttefiki olması hem de müdahaleden siyasal ve ekonomik açılardan en çok zarar görecek ülke olması bakımından bu tartışmalarda klasik kararsız ve çekingen dış politikasını sürdürdü. Aslında, ülkenin en önemli ve döviz getiren ihracat kaynağının Amerikalı bir uzmanın deyimiyle "Türk ordusu"nun oluşu bütün bu kararsız, çekingen ve inisiyatiften yoksun bölgesel politikaları açıklamak bakımından önemli bir çerçeve sağlamaktadır.

TBMM'nin bu hengameler esnasında AB'ye uyum sürecindeki tartışmalı konuları teşkil eden anadilde yayın ve idam cezasının kaldırılması başta olmak üzere bir çok yasayı kabul etmesi hem Türkiye'nin bölgesinde gelişen olaylara ilişkin dikkatini dağıttı hem de ülkede yeni bir saflaşmanın doğuşuna yol açtı. Kısaca AB tarafgirliği ve karşıtlığı olarak özetleyebileceğimiz bu saflaşmanın politik art niyetlerin ve kısa vadeli çıkarların kollanmasına dönük bir mecrada gelişmesi, Türk aydınının en hayati konularda bile klasik hafızasızlığının tipik bir yansımasını ortaya serdi. Türk düşüncesinde daha önce hiç tartışılmamış gibi Avrupalılık, Batılılık, modernlik kavramlarından yoksun, dar bir lügatçeyle tartışılmaya çalışılan AB'ye üyelik konusu daha geniş bir tarihsel perspektifle yorumlanmaya muhtaçtır- bilhassa Türk düşüncesinin tarihsel mirasıyla ilintili olarak.

Sonuç olarak, dergimizde yapılan bir takım değişiklikleri size haber vermek istiyoruz. Bundan böyle *tezkire* İngilizce özetleriyle beraber siz okuyucularımızla beraber olacak. Yayın kuruluna Şinasi Gündüz ve Necdet Subaşı'nın da eklendiğini belirtelim. Ayrıca, akademik çalışmaları nedeniyle İstanbul'a taşınan eski yazı işleri müdürümüz Şerif Esendemir'in Ankara'ya dönerek bu görevi tekrar üstlendiğini ifade edelim. Bunların yanı sıra yönetim yerimizde bir değişiklik oldu. Kitapevi, Yayınevi ve Kıraathaneden müteşekkil olan yeni yerimize teşrif etmenizi bekliyoruz.

"Avrupa Birliği" konulu 28. sayımızla birlikte olmak umuduyla Allah'a emanet olun.

tezkire